

3 בפברואר 2019

שלום רב,

הנדון: **בחירות 2019 – מאבק בעבודה קבלנית**

וקידום זכויותיהן של עובדות קבלן בעיסוקי השירות והטיפול

אנו, הקואליציה הארצית להעסקה ישירה¹ ועמותת איתך מעפי - משפטניות למען צדק חברתי², פונות אליכם לקראת הבחירות, **לפעול למען העסקה ישירה והוגנת, לצד הגברת אכיפת זכויותיהם של עובדי הקבלן, בדגש על הנשים המועסקות בעיסוקי השירות והטיפול.**

מבוא

1. העסקה קבלנית על צורותיה מובילה לפגיעה בציבור בכלל ובזכויות העובדות והעובדים בפרט. העסקה זאת גוררת עימה שחיקה בשכר, חוסר ביטחון תעסוקתי, פגיעה בתחושת השייכות, היעדר אפשרויות קידום והתפתחות מקצועית, קושי בהתאגדות, אובדן זכויות סוציאליות, חשיפה מוגברת ל"שיטות מצליח" ופגיעות רבות נוספות בטווח הקצר והארוך.
2. פגיעות אלה מועצמות כאשר הדבר נוגע לנשים עובדות קבלן, שהן עיקר המועסקות בעיסוקי השירות והטיפול. **על כן בחרנו לשים זרקור בנייר זה על קבוצה זו: עובדות קבלן בעיסוקי השירות והטיפול, שהטיפול בזכויותיהן הוא קריטי לקיומן בכבוד.**
3. בעשורים האחרונים חל שיפור יחסי במעמדן של נשים בישראל בכלל, ובשוק העבודה בפרט. כך לדוגמה, אנו עדים לעלייה ברמת ההשכלה של נשים ובשיעור השתתפותן בשוק העבודה, שעומד כיום על 60%.
4. חרף האמור, מצבן של הנשים בשוק העבודה עודנו כבי רע, וניכר עדיין אי שוויון בין נשים לגברים בשכר ובתנאי עבודה. נשים מתקשות יותר מגברים למצוא עבודה ראשונה, מתקשות עדיין לשבור את תקרת הזכוכית ומאיישות פחות תפקידים בכירים. הן סובלות מאפליה גלויה וסמויה במקומות העבודה המתבטאת, בין היתר, בפערי שכר אל מול עמיתיהן הגברים, בסדרגציה תעסוקתית, בהעסקה במשרות חלקיות וזמניות ובהתנכלות ופיטורים על רקע הריון, הורות וטיפול פוריות. דברים אלה חמורים ביתר שאת בקרב נשים המשתייכות לקבוצות מיעוט, ובראשן הנשים הערביות. מציאות זו פוגעת בעצמאות הכלכלית של נשים, ומקבעת את היחידה המשפחתית המסורתית כתלויה בגבר כמפרנס עיקרי.
5. **על אף שאחוז השתתפותן של נשים בשוק התעסוקה נמוך מזה של הגברים, הן מהוות מעל מחצית מכלל עובדי הקבלן.** שיטת העסקה זו דוחקת את הנשים עוד יותר לשוליים, ויוצרת למעשה קבוצה גדולה של עובדות הנדחקות מהגרעין המאורגן והמוגן של שוק העבודה ואינן זוכות לתנאים ולהטבות המושגים באמצעות ההסכמים הקיבוציים. יתרה מזאת, נשים מרוכזות

¹ הקואליציה הארצית להעסקה ישירה, המונה שורה ארוכה של ארגונים, מומחים ופעילים, פועלת לצמצום היקף ההעסקה העקיפה ומעבר להעסקה ישירה, בראש ובראשונה במגזר הציבורי, מתוך היכרות מעמיקה עם פגמיה ונזקיה החמורים של ההעסקה הקבלנית, הן לציבור עובדי הקבלן ההולך וגדל והן לציבור הכללי של מקבלי השירות הציבורי.
² עמותת איתך מעפי - משפטניות למען צדק חברתי מקדמת את זכויותיהן של נשים מקבוצות מוחלשות בחברה בישראל, שרבות מהן עובדות קבלן בתחומי הטיפול והניקיון.

במספר מצומצם למדי של משלחי יד, שבהם תנאי ההעסקה לרוב נחותים והיוקרה נמוכה. כך לדוגמה, הנשים זוכות לייצוג יתר בתחום "מקצועות הטיפול" והשירותים.

6. "מקצועות הטיפול" כוללים שורה ארוכה של עיסוקים שרוב העובדות בהם הן נשים, אשר מאופיינים בהעסקה קבלנית, בתשלום שכר שעתי ובפגיעה בזכויות בסיסיות של המועסקות בהם. המדובר במאות אלפי עובדות במשק, העוסקות במקצועות הבאים: סייעות שילוב של ילדים בצרכים מיוחדים, מלוות הסעות לבית הספר, סייעות גנים, עובדות צהרונים, מטפלות משפחתונים, מורות שילוב, מורות ומורי הילה, עובדות סוציאליות, מנקות, מבשלות, אמהות בית, מועסקות בפנימיות, עובדות בשירותי הבריאות השונים, ספרניות, מפעילות שירותים עירוניים המועסקות בתאגידים עירוניים, ועוד. תחום השירותים כולל בראש ובראשונה עובדות ניקיון.

הפגיעה בזכויות העובדות במקצועות הטיפול והשירותים

7. העובדות במקצועות אלה מועסקות על פי רוב כעובדות קבלן ובשכר שעתי, והן סובלות משורה ארוכה של פגיעות בזכויותיהן כעובדות. בין השאר, כאמור, שכר העבודה של המועסקות בעיסוקי השירות והטיפול אינו נקבע על בסיס משכורת חודשית קבועה, אלא על בסיס שעות העבודה. בהתאם לנתונים שהתפרסמו ושנדונו לאחרונה בוועדת העבודה של הכנסת, במשק הישראלי מועסקים לפחות 750 אלף עובדים שעתיים, מתוכם 23% הן נשים (בעיקר) במקצועות הטיפול.

8. מתכונת ההעסקה השעתית מערימה קשיים ומכשולים רבים במימוש כמה מזכויות היסוד של עובדות אלה. בין השאר, עובדות שעתיות משתכרות פחות ממי שמשכרים במשכורת חודשית; אין להן אפשרות לדעת מה יהיה גובה השכר שלהן עד ליום התשלום; הן נשלחות בחופשת הקיץ לתבוע דמי אבטלה כשאינן עבירות שעות, באופן שהמדינה מעבירה את נטל תפעול השירותים החברתיים אל הביטוח הלאומי וחוסכת בעלויותיה היא; הן לא מקבלות תשלום עבור ימי חג; זכויותיהן נפגעות בעת ניצול ימי חופשה על פי חוק; הן מקופחות בהודעה מוקדמת לפני פיטורין וביציאה לחופשת לידה; ועוד.

9. נוסף על כך, על פי רוב מועסקות הנשים במקצועות הטיפול במשרות חלקיות, באופן שלא רק שלא מאפשר להתפרנס בכבוד, אלא מחייב אותן לעבוד במספר משרות במקביל תוך פגיעה בעובדת ובמשפחתה.

10. העסקה על ידי הממשלה והרשויות המקומיות במתכונת פוגענית זו של שכר שעתי ובאמצעות גופי העסקה שונים, היא דרך של המעסיקים, ובראש ובראשונה הממשלה והרשויות המקומיות, להתנער מהאחריות על העובדים והעובדות ולהעביר את עלויות הפעלת השירותים אל כתפיהן של הנשים העניות ביותר במשק.

11. אחת הדוגמאות הבולטות להשלכות רחבות ההיקף של עוולות אלה היא זכויותיהן הירודות של עובדות חינוך: הסייעות בגני הילדים ובחינוך המיוחד וכן עובדות הצהרונים. תנאי ההעסקה של קבוצות אלה – עשרות אלפי נשים מכל רחבי הארץ – ירודים, הן מבחינת שכר העבודה והן מבחינת תנאי ההעסקה. כך למשל, עובדות הצהרונים סובלות מהעסקה ארעית עם פיטורי קיץ, והסייעות המשלבות ילדים עם צרכים מיוחדים לא מקבלות הכשרות ראויות, ועובדות במשרות חלקיות שלא מאפשרות שכר הולם. הפגיעה הזו באה כמובן על חשבונן של הסייעות, אולם גם – אם לא בעיקר – על חשבון הילדים והילדות, שהסייעות הללו הן חלק מהותי בחינוך שלהם. ההורים, צוותי החינוך והסייעות קוראים/ות לכך: הסייעות לא עושות עבודת קודש, הן עושות עבודת חינוך, וזקוקות לתנאים של עובדות חינוך: הגדרת משרה מלאה של 35 שעות, הכשרות והשתלמויות, והגדרת הסייעות כמקצוע.

מה נדרש לעשות?

12. אנו קוראים לכם לפעול נגד ההעסקה הקבלנית בכלל, שהפכה לצורת העסקה נפוצה ונרחבת במשק הישראלי וכרוכה בפגיעה קשה בעובדים ובאיכות השירות לאזרח, ולמעבר להעסקה ישירה.

13. לפעול לשיפור מצבן של עובדות הקבלן בתחומי הטיפול והשירותים, כמפורט להלן:

א. לפעול לשיפור ולהגברת האכיפה של חוקי העבודה, במיוחד עבור נשים מאוכלוסיות מוחלשות.

ב. לפעול לקידום העסקה ישירה, במיוחד במקצועות עם אחוזים גבוהים של נשים עובדות.

ג. ליזום הצעות חוק ותיקוני חקיקה לקידום ולשיפור מעמדן של נשים בשוק התעסוקה.

ד. לשנות את אופן ההעסקה של נשים בעיסוקי השירות והטיפול, ולהבטיח את זכויותיהן הבסיסיות ביותר, כמפורט להלן:

(1) מימוש כל הזכויות המעוגנות בחקיקת המגן.

(2) הבטחת ייצוגן באיגוד מקצועי והשתתפותן במשא ומתן על תנאי ההעסקה שלהן.

(3) העברת מקצועות אלה להעסקה ישירה וסדירה באמצעות הקצאת תקנים בממשלה וברשויות המקומיות.

(4) תשלום שכר חודשי ולא שכר שעתי.

(5) העסקה מלאה של 12 חודשים, ללא פיטורים כל קיץ והפנייה לקבלת קצבת אבטלה, שאינה מובטחת תמיד ופוגעת בזכויותיהן של העובדות.

(6) הסדרת הפנסיה של העובדות, שנכון להיום כרוכה בהפרות רבות ובאי תשלום ההפרשות.

(7) הגדרה בחקיקה של תפקיד הסייעות בגני ילדים ובבתי ספר כמקצוע חינוכי, ובמסגרת זאת קיצור של שבוע העסקתן ל-35 שעות שבועיות.

אנו קוראות לכם לשים את הנושא של העסקה קבלנית וההגנה על העובדות המוחלשות ביותר על סדר היום שלכם, ולהוביל שינוי חשוב בתחום זה.

בכבוד רב,

עמותת איתך מעכי משפטניות למען צדק חברתי

הקואליציה להעסקה ישירה